

Muzyka

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej tworzy fundament wykształcenia – szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy, dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. Kształcenie to dzieli się na dwa etapy edukacyjne: I etap edukacyjny, obejmujący klasy I-III szkoły podstawowej – edukacja wczesnoszkolna oraz II etap edukacyjny, obejmujący klasy IV-VI szkoły podstawowej.

Celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych w trakcie kształcenia ogólnego należą:

- 1) czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność oraz jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa;
- 2) myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;
- 3) myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych, z wykorzystaniem wiadomości dotyczących przyrody lub historii i społeczeństwa;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 5) umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji;
- 6) umiejętność uczenia się, jako sposobu zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;
- 7) umiejętność pracy zespołowej.

Jednym z najważniejszych zadań szkoły jest kształcenie umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałość o wzbogacanie zakresu słownictwa uczniów. Wypełnianie tego zadania należy do obowiązków każdego nauczyciela.

Ważnym zadaniem współczesnej szkoły jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz posługiwania się przy tym technologią informacyjno-komunikacyjną na zajęciach z różnych przedmiotów, na każdym etapie kształcenia.

Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcyjonowania i wykorzystywania informacji.

Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają we współczesnym świecie coraz większą rolę, zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi wychowaniu uczniów do ich właściwego odbioru i wykorzystania, czyli edukacji medialnej.

Ważnym zadaniem szkoły jest także edukacja zdrowotna, której celem jest kształtowanie u uczniów nawyku dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, gotowość do podejmowania inicjatyw, do pracy zespołowej oraz kultura osobista. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego jest głównym instrumentem regulującym realizowane w szkołach programy nauczania w zakresie kształcenia ogólnego, zawartość podręczników, ocenianie wewnątrzszkolne oraz system oceniania zewnętrznego.

Wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa na każdym etapie edukacyjnym opisane są, zgodnie z ideą europejskiej struktury kwalifikacji, w języku efektów kształcenia¹⁾. Dlatego cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczniów sformułowane są w języku wymagań szczegółowych.

Działalność szkoły jest określona przez szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczy szkoły, dostosowany do potrzeb środowiska, w którym szkoła działa. Program wychowawczy opisuje treści i działania skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców związane z realizacją jej misji wychowawczej oraz jej zadań w zakresie profilaktyki i opieki. Szkoła oraz poszczególni nauczyciele zobowiązani są do podejmowania działań mających na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, dostosowane do jego potrzeb i możliwości.

Szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczy szkoły tworzą spójną całość i muszą uwzględniać wszystkie wymagania opisane w podstawie programowej. Ich przygotowanie i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela. Za ich zgodność z podstawą programową odpowiada dyrektor szkoły.

Nauczyciele mogą przygotowywać, proponować i realizować programy obejmujące poszczególne przedmioty lub bloki dwóch lub więcej przedmiotów. W przypadku bloku dwóch lub więcej przedmiotów zadaniem nauczyciela jest realizacja wymagań oraz ocenianie uczniów ze wszystkich przedmiotów wchodzących w skład bloku.

¹⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

Sprawdzian przeprowadzany w klasie VI szkoły podstawowej jest oparty wyłącznie na wymaganiach sformułowanych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych. W ocenianiu wewnątrzszkolnym wymagania te mogą być rozszerzone zgodnie z realizowanym programem nauczania.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych obejmuje I etap edukacyjny: klasy I-III – edukacja wczesnoszkolna oraz następujące przedmioty nauczane na II etapie edukacyjnym:

Język polski	Zajęcia komputerowe
Język obcy nowożytny	Zajęcia praktyczno-techniczne
Muzyka	Wychowanie fizyczne
Plastyka	Wychowanie do życia w rodzinie ²⁾
Historia i społeczeństwo	Etyka
Przyroda	Język mniejszości narodowej lub etnicznej ³⁾
Matematyka	Język regionalny – język kaszubski ³⁾

I ETAP EDUKACYJNY: KLASY I-III

EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA

Edukacja wczesnoszkolna ma stopniowo i możliwie łagodnie przeprowadzić dziecko z kształcenia zintegrowanego do nauczania przedmiotowego w klasach IV-VI szkoły podstawowej. Edukacja wczesnoszkolna opisana jest poprzez:

- 1) zestaw celów edukacji wczesnoszkolnej i wynikających z nich ogólnych zadań szkoły;
- 2) wykaz wiadomości i umiejętności ucznia kończącego klasę I i ucznia kończącego klasę III;
- 3) opis szczegółowych zadań szkoły związanych z realizacją poszczególnych obszarów treści nauczania.

Powodem wyodrębnienia klasy I jest podkreślenie ciągłości procesu edukacji rozpoczętego w przedszkolu i kontynuowanego w szkole podstawowej. Chodzi też o uwzględnienie możliwości rozwojowych ucznia klasy I, a także właściwe rozmieszczenie treści kształcenia w ramach I etapu edukacyjnego.

²⁾ Sposób nauczania przedmiotu: *Wychowanie do życia w rodzinie* określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. Nr 67, poz. 756, z 2001 r. Nr 79, poz. 845 oraz z 2002 r. Nr 121, poz. 1037).

³⁾ Przedmiot: *Język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny – język kaszubski* jest realizowany w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych oraz języka regionalnego – języka kaszubskiego, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1579).

Zakres wiadomości i umiejętności, jakimi ma dysponować uczeń kończący klasę I, a później klasę III szkoły podstawowej ustalono tak, by nauczyciel mógł je zrealizować z uczniami o przeciętnych możliwościach. Jest to ważne założenie, gdyż wiadomości i umiejętności ukształtowane w klasach I-III szkoły podstawowej stanowią bazę i punkt wyjścia do nauki w klasach IV-VI szkoły podstawowej.

W sprzyjających warunkach edukacyjnych można kształcenie zorganizować tak, by uczniowie nauczyli się znacznie więcej. Z drugiej strony, niektórym uczniom trzeba udzielić specjalistycznej pomocy (zajęcia reedukacyjne, korekcyjno-wyrównawcze itp.), aby byli w stanie sprostać wymaganiom określonym w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, fizycznym, estetycznym i etycznym. Ważne jest również takie wychowanie, aby dziecko na miarę swoich możliwości było przygotowane do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą. Jednocześnie dąży się do ukształtowania systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV-VI szkoły podstawowej.

Realizacja tych celów wymaga od szkoły:

- 1) realizowania programu nauczania skoncentrowanego na dziecku, na jego indywidualnym tempie rozwoju i możliwościach uczenia się;
- 2) respektowania trójpodmiotowości oddziaływań wychowawczych i kształcących: uczeń-szkoła-dom rodzinny;
- 3) poszanowania godności dziecka, rozwijania jego predyspozycji i zdolności poznawczych;
- 4) kształtowania u dziecka pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijania ciekawości w poznawaniu otaczającego świata i w dążeniu do prawdy;
- 5) zapewnienia dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie, ekspresji plastycznej, muzycznej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej;
- 6) wyposażenia dziecka w umiejętność czytania i pisanie, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów na miarę ucznia klas początkowych;
- 7) dbałości o to, aby dziecko mogło nabywać wiedzę i umiejętności potrzebne do rozumienia świata, w tym zagwarantowania mu dostępu do różnych źródeł informacji i możliwości korzystania z nich;
- 8) sprzyjania rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym.

Treści nauczania i umiejętności – wymagania szczegółowe na koniec klasy I szkoły podstawowej

/.../

2. Edukacja muzyczna. Wychowanie do odbioru i tworzenia muzyki: śpiewanie i muzykowanie, słuchanie i rozumienie. Uczeń kończący klasę I:

- 1) powtarza prostą melodię; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru, wykonuje śpiewanki i rymowanki;
- 2) odtwarza proste rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych; wyraża nastrój i charakter muzyki płaśając i tańcząc (reaguje na zmianę tempa i dynamiki);
- 3) realizuje proste schematy rytmiczne (tataizacją, ruchem całego ciała);
- 4) wie, że muzykę można zapisać i odczytać;
- 5) świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania werbalnie i niewerbalnie;
- 6) kulturalnie zachowuje się na koncercie oraz w trakcie śpiewania hymnu.

Treści nauczania i umiejętności – wymagania szczegółowe na koniec klasy III szkoły podstawowej

/.../

3. Edukacja muzyczna. Uczeń kończący klasę III:

1) w zakresie odbioru muzyki:

a) zna i stosuje następujące rodzaje aktywności muzycznej:

- śpiewa w zespole piosenki ze słuchu (nie mniej niż 10 utworów w roku szkolnym); śpiewa z pamięci hymn narodowy,
- gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne) oraz melodycznych (proste melodie i akompaniamenty),
- realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki (maszeruje, biega, podskakuje),
- tańczy podstawowe kroki i figury krakowiaka, polki oraz innego, prostego tańca ludowego,

b) rozróżnia podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaki notacji muzycznej (między innymi wyraża ruchowo czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz),

c) aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy: rozróżnia i wyraża środkami pozamuzycznymi charakter emocjonalny muzyki, rozpoznaje utwory wykonane: solo i zespołowo, na chór i orkiestrę; orientuje się w rodzajach głosów ludzkich (sopran, bas) oraz w instrumentach muzycznych (fortepian, gitara, skrzypce, trąbka, flet, perkusja); rozpoznaje podstawowe formy muzyczne – AB, ABA (wskazuje ruchem lub gestem ich kolejne części);

2) w zakresie tworzenia muzyki:

- a) tworzy proste ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów oraz improwizacje ruchowe do muzyki,
- b) improwizuje głosem i na instrumentach według ustalonych zasad,
- c) wykonuje proste utwory, interpretuje je zgodnie z ich rodzajem i funkcją.

Zadania szkoły na I etapie edukacyjnym. Uwagi o realizacji

1. Dla zapewnienia ciągłości wychowania i kształcenia nauczyciele uczący w klasie I szkoły podstawowej zobowiązani są znać *Podstawę programową wychowania przedszkolnego*.
2. Trzeba zadbać o adaptację dzieci do warunków szkolnych, w tym o ich poczucie bezpieczeństwa. Czas trwania okresu adaptacyjnego określa nauczyciel, biorąc pod uwagę potrzeby dzieci.
3. Sale lekcyjne powinny składać się z dwóch części: edukacyjnej (wyposażonej w tablicę, stoliki itp.) i rekreacyjnej (odpowiednio do tego przystosowanej). Zalecane jest wyposażenie sal w pomoce dydaktyczne i przedmioty potrzebne do zajęć (np. liczniki), sprzęt audiowizualny, komputery z dostępem do Internetu, gry i zabawki dydaktyczne, kącki tematyczne (np. przyrody), biblioteczkę itp. Uczeń powinien mieć możliwość pozostawienia w szkole części swych podręczników i przyborów szkolnych.
4. Wskazane jest, aby edukacja w klasach I-III odbywała się w zespołach rówieśniczych liczących nie więcej niż 26 osób.
5. **Edukacja wczesnoszkolna** realizowana jest w formie kształcenia zintegrowanego lub przedmiotowego z należytą troską o korelację treści wszystkich obszarów edukacyjnych. Ze względu na prawidłowości rozwoju umysłowego dzieci, treści kształcenia powinny narastać i rozszerzać się w układzie spiralnym tzn. że w każdym następnym roku edukacji wiadomości i umiejętności nabyte przez ucznia mają być powtarzane i pogłębiane, a potem rozszerzane.
6. W klasach I-III edukację dzieci powierza się jednemu nauczycielowi. Jeżeli szkoła dysponuje specjalistami w zakresie edukacji muzycznej, plastycznej, wychowania fizycznego, zajęć komputerowych i języka obcego nowożytnego, można im powierzyć realizację tych obszarów edukacyjnych.
7. **Edukacja muzyczna.** Oprócz zajęć typowo muzycznych zaleca się włączanie muzyki do codziennych zajęć szkolnych jako tło tematu, przy organizacji aktywności ruchowej, w celu wyciszenia itp.
8. Każde dziecko jest uzdolnione. Nauczyciel ma odkryć te uzdolnienia i rozwijać je. W trosce o to, aby dzieci odczuwały satysfakcję z działalności twórczej, trzeba stwarzać im warunki do prezentowania swych osiągnięć, np. muzycznych, wokalnych, recytatorskich, tanecznych, sportowych, konstrukcyjnych.
9. Ocena postępów ucznia ma charakter opisowy. W klasie III ocenę opisową można uzupełnić formą oceniania, która jest stosowana w klasach IV-VI szkoły podstawowej.
10. Zaleca się ocenianie postępów uczniów na podstawie ich aktywności edukacyjnej na zajęciach oraz analizy uczniowskich zeszytów i innych wytworów.
11. Szkoła organizuje:
 - 1) zajęcia opiekuńcze zapewniające dzieciom interesujące spędzanie czasu, przyjazną atmosferę i bezpieczeństwo;
 - 2) zajęcia korekcyjno-wyrównawcze dla uczniów, którzy mają szczególne potrzeby (np. wada wymowy, wada postawy) lub mają trudności w sprostaniu wymaganiom szkoły;
 - 3) zajęcia rozwijające szczególne zdolności i zainteresowania uczniów.

II ETAP EDUKACYJNY: KLASY IV-VI

Poniżej przedstawiono cele kształcenia w formie wymagań ogólnych oraz treści nauczania i oczekiwane umiejętności – w formie wymagań szczegółowych, dla każdego przedmiotu nauczania. Następnie sformułowano zadania szkoły na II etapie edukacyjnym, w kontekście realizacji tak sformułowanych wymagań.

MUZYKA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie informacji w nich zawartych.

Uczeń poznaje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, rozumie ich znaczenie i wykorzystuje w wykonywaniu i słuchaniu muzyki, prowadzeniu rozmów o muzyce oraz poszukiwaniu informacji o muzyce.

II. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń tworzy wypowiedzi – wykonuje utwory muzyczne i tańce, improwizuje i komponuje proste struktury dźwiękowe i układy taneczno-ruchowe, przedstawia cechy i charakter słuchanych i wykonywanych utworów słowami lub innymi środkami ekspresji.

III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Uczeń interpretuje wykonywane utwory zgodnie z tekstem, charakterem i funkcją. Słucha muzyki, rozpoznaje, rozróżnia i omawia jej cechy, przedstawia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru.

Treści nauczania i umiejętności – wymagania szczegółowe

1. Odbiór i wykorzystanie informacji. Uczeń:

- 1) stosuje podstawowe pojęcia muzyczne (melodia, akompaniament, rytm, dźwięk, akord, gama, tempo);
- 2) wykorzystuje w śpiewie oraz w grze na instrumentach znajomość pojęć i terminów muzycznych określających podstawowe elementy muzyki (melodię, rytm, harmonię, agogikę, dynamikę, artykulację);
- 3) odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej (nazwy siedmiu dźwięków gamy oraz ich położenie na pięciolinii, klucz wiolinowy, znaki graficzne pięć wartości rytmicznych nut i pauz, podstawowe oznaczenia metryczne, agogiczne, dynamiczne i artykulacyjne);
- 4) poprawnie używa nazw podstawowych instrumentów muzycznych, głosów ludzkich (sopran, alt, tenor, bas) i zespołów wykonawczych (np. chór, orkiestra);
- 5) określa charakterystyczne cechy polskich tańców narodowych (poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka i oberka);
- 6) wymienia nazwy epok w dziejach muzyki i potrafi wskazać kompozytorów reprezentatywnych dla baroku, klasycyzmu, romantyzmu i muzyki XX w.;
- 7) korzysta z multimedialnych źródeł muzyki i informacji o muzyce.

2. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

- 1) poprawnie śpiewa z pamięci polski hymn narodowy oraz hymn Unii Europejskiej;

- 2) śpiewa ze słuchu (powtarza wzór lub powtarza i wykonuje z pamięci) lub z wykorzystaniem nut (w zespole, solo, a cappella, z towarzyszeniem instrumentu) piosenki z repertuaru dziecięcego i popularnego, wybrane pieśni patriotyczne, kanony (minimum 10 różnorodnych utworów wokalnych w roku szkolnym);
- 3) Śpiewa, dbając o higienę głosu (stosuje ćwiczenia oddechowe, dykcyjne i emisyjne);
- 4) gra na instrumentach ze słuchu i z wykorzystaniem nut (solo i w zespole) melodie, schematy rytmiczne, proste utwory i akompaniamenty (uczeń gra na jednym lub kilku instrumentach. Do wyboru: dowolny instrument klasyczny lub elektroniczny, np. flet prosty, instrument klawiszowy, dzwonki, instrumentarium perkusyjne Orfa);
- 5) odtwarza ruchem i gestodźwiękami proste rytmy i schematy rytmiczne, wykonuje kroki, figury i układy taneczne poloneza i krakowiaka, tańców ludowych (szczególnie własnego regionu) oraz podstawowe kroki wybranych tańców towarzyskich
- 6) tworzy proste struktury rytmiczne, sygnały dźwiękowe, swobodne akompaniamenty, prosty dwugłos (burdon, nagłos), ilustracje dźwiękowe do scen sytuacyjnych, tekstów literackich i obrazów (samodzielnie i pod kierunkiem nauczyciela);
- 7) tworzy improwizacje ruchowe do muzyki;
- 8) tworzy według ustalonych zasad improwizacje wokalne i instrumentalne (ćwiczenie wykonuje samodzielnie i pod kierunkiem nauczyciela, z wykorzystaniem instrumentów wskazanych wyżej lub wykonanych przez uczniów);
- 9) tworzy wypowiedzi o muzyce za pomocą środków pozamuzycznych – odzwierciedla graficznie cechy muzyki i form muzycznych, rysuje, maluje i układa teksty do muzyki, opisuje słowami cechy i charakter słuchanych utworów.

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:

- 1) świadomie odbiera muzykę – słucha (słuchanie analityczne, ukierunkowane przez nauczyciela na wybrane cechy utworu) wybranych dzieł literatury muzycznej (w całości lub fragmentów) reprezentatywnych dla kolejnych epok (od średniowiecza do XX w.) oraz dla muzyki jazzowej i rozrywkowej, słucha polskich pieśni patriotycznych oraz utworów ludowych w postaci oryginalnej i stylizowanej;
- 2) rozpoznaje cechy i budowę utworu muzycznego – określa nastrój, tempo, dynamikę, fakturę jednogłosową i wielogłosową, rozróżnia podstawowe formy muzyczne (A, AB, ABA₁, rondo, wariacje);
- 3) rozróżnia podstawowe głosy ludzkie (sopran, alt, tenor, bas), rodzaje zespołu wykonawczego (soliści, orkiestra symfoniczna, różne typy chórów i zespołów), określa grupy instrumentów (strunowe – smyczkowe, szarpane, uderzane; dęte drewniane i blaszane; perkusyjne) i główne instrumenty z tych grup;
- 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskich tańców narodowych (poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka i oberka);
- 5) charakteryzuje wybrane utwory muzyczne wysłuchane i omówione na lekcjach oraz inne, określając cechy muzyki, które decydują o charakterze dzieła;
- 6) porządkuje chronologicznie postacie kompozytorów – J. S. Bach, W. A. Mozart, L. van Beethoven, F. Chopin, S. Moniuszko, W. Lutosławski;
- 7) interpretuje (gra i śpiewa) utwory zgodnie ze wskazówkami wykonawczymi umieszczonymi w nutach oraz własnym odczuwaniem muzyki.

Zadania szkoły na II etapie edukacyjnym. Uwagi o realizacji

Nauczyciel w realizacji przedmiotu powinien dążyć do otwierania uczniów na świat muzyki, rozbudzać i wspierać ich muzyczne zainteresowania oraz wskazywać przyjemność, jaką daje czynne lub bierne obcowanie z muzyką.

Szkoła powinna stwarzać warunki do obcowania z „żywą” muzyką poprzez udział uczniów w koncertach i spektaklach muzycznych organizowanych w szkole i poza szkołą oraz do publicznej prezentacji umiejętności muzycznych uczniów.

Pożądanym jest prowadzenie lekcji muzyki w pracowni wyposażonej w:

- 1) instrumenty muzyczne: perkusyjne, instrumenty klawiszowe (tradycyjne lub elektroniczne), instrumenty dęte, instrumenty strunowe;
- 2) sprzęt do odtwarzania, nagrywania i nagłaśniania dźwięku, komputer z dostępem do Internetu i oprogramowaniem muzycznym;
- 3) bibliotekę muzyczną (nuty, śpiewniki, podręczniki) i fonotekę.

W realizacji programu nauczyciel powinien uwzględniać predyspozycje muzyczne uczniów i dostosować do nich wymagania edukacyjne. Ocena powinna uwzględniać przede wszystkim stosunek ucznia do przedmiotu oraz wysiłek wkładany w realizację wymagań; podstawowym kryterium oceniania nie mogą być zdolności muzyczne ucznia.

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH, KTÓRYCH UKOŃCZENIE UMOŻLIWIA PRZYSTĄPIENIE DO EGZAMINU MATURALNEGO

Po ukończeniu szkoły podstawowej, uczeń kontynuuje kształcenie ogólne na III i IV etapie edukacyjnym. Etap III realizowany jest w gimnazjum, zaś etap IV – w szkole ponadgimnazjalnej.

Kształcenie ogólne na III i IV etapie edukacyjnym, choć realizowane w dwóch różnych szkołach, tworzy programowo spójną całość i stanowi fundament wykształcenia, umożliwiając zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych, a następnie ich późniejsze doskonalenie lub modyfikowanie. Kształcenie ogólne w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej zamyka zatem pierwszy etap indywidualnej strategii każdego ucznia kształcenia się przez całe życie.

Cele kształcenia

Celem kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych w trakcie kształcenia ogólnego należą:

- 1) czytanie – rozumiane jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadzące do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
- 2) myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki tam, gdzie wymagają tego potrzeby codziennego życia oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
- 3) myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody lub społeczeństwa;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi;
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- 7) umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;
- 8) umiejętność pracy zespołowej.

Jednym z najważniejszych zadań szkoły jest kształcenie umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałość o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów. Wypełnianie tego zadania należy do obowiązków każdego nauczyciela.

Ważnym zadaniem współczesnej szkoły jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów.

Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji.

Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają we współczesnym świecie coraz większą rolę, zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego wykorzystania mediów.

Ważnym celem działalności szkoły jest skuteczne nauczanie języków obcych. Bardzo ważne jest dostosowanie zajęć do poziomu przygotowania ucznia, które uzyskał na wcześniejszych etapach edukacyjnych. Konsekwentnie, zajęcia z języków obcych nowożytnych prowadzone są na następujących poziomach:

na III etapie edukacyjnym:

- 1) poziom III.0 – dla początkujących;
- 2) poziom III.1 – na podbudowie wymagań dla II etapu edukacyjnego

na IV etapie edukacyjnym:

- 3) poziom IV.0 – dla początkujących;
- 4) poziom IV.1 – na podbudowie wymagań poziomu III.0;
- 5) poziom IV.2 – na podbudowie wymagań poziomu III.1.

Szkoła powinna też poświęcić dużo uwagi efektywności kształcenia w zakresie nauk przyrodniczych i ścisłych – zgodnie z priorytetami Strategii Lizbońskiej. Kształcenie w tym zakresie jest kluczowe dla rozwoju cywilizacyjnego Polski oraz Europy.

Ważnym zadaniem szkoły jest także edukacja zdrowotna, której celem jest rozwijanie u uczniów postawy dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.

W procesie kształcenia ogólnej szkoła kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, ciekawość poznawcza, przedsiębiorczość, kreatywność, gotowość do podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej, kultura osobista. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

Dalsze etapy strategii kształcenia się przez całe życie będą wymagać umiejętności podejmowania ważnych decyzji – poczynając od wyboru szkoły ponadgimnazjalnej, kierunku studiów lub konkretnej specjalizacji zawodowej, poprzez decyzje o wyborze miejsca pracy, sposobie podnoszenia oraz poszerzania swoich kwalifikacji, aż do ewentualnych decyzji o zmianie zawodu. Dlatego szkoła ma obowiązek przygotowania uczniów do podejmowania przyszłych decyzji, także poprzez umożliwianie im samodzielnego wyboru części zajęć edukacyjnych.

Na III i IV etapie edukacyjnym szkoła oferuje uczniom przedmioty uzupełniające. Na III etapie edukacyjnym uczniowie mogą wybierać z oferty *zajęć artystycznych* oraz z oferty *zajęć praktyczno-technicznych*, co dla części z nich będzie stanowiło ważny element preorientacji zawodowej. Na IV etapie edukacyjnym uczniowie mają do wyboru zajęcia: *zajęcia artystyczne* oraz *ekonomię w praktyce*.

Łącznie III i IV etap edukacyjny zapewniają pełny, wspólny i jednakowy dla wszystkich zasób wiedzy w zakresie podstawowym. Kontynuacja IV etapu edukacyjnego w szkołach ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu maturalnego, daje ponadto uczniowi do wyboru szeroką ofertę zajęć prowadzonych w zakresie rozszerzonym – o istotnie szerszych wymaganiach w stosunku do zakresu podstawowego, zapewniających gruntowne przygotowanie w wybranym profilu kształcenia.

Szkoła ma obowiązek zadbać o wszechstronny rozwój każdego ucznia, uzupełniając wybrany przez niego zestaw przedmiotów w zakresie rozszerzonym zajęciami harmonijnie dopełniającymi jego główne zainteresowania. Dlatego dla uczniów wybierających na IV etapie edukacyjnym pogłębione kształcenie w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych przygotowano blok przedmiotowy *historia i społeczeństwo*, który poszerza ich wiedzę w zakresie nauk humanistycznych oraz kształtuje postawy obywatelskie. Podobnie, dla uczniów wybierających na IV etapie edukacyjnym pogłębione kształcenie w zakresie nauk humanistycznych przygotowano blok przedmiotowy *przyroda*, który ma na celu poszerzenie wiedzy w zakresie nauk przyrodniczych.

Programy nauczania i ocenianie

Podstawa programowa kształcenia ogólnego jest głównym instrumentem regulującym realizowane w szkołach programy nauczania w zakresie kształcenia ogólnego, zawartość podręczników, ocenianie wewnątrzszkolne oraz system oceniania zewnętrznego.

Wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa na III i IV etapie edukacyjnym opisane są, zgodnie z ideą europejskiej struktury kwalifikacji, w języku efektów kształcenia⁴⁾. Cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczniów sformułowane są w języku wymagań szczegółowych.

Działalność szkoły jest określona przez szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczy szkoły, dostosowany do potrzeb środowiska, w którym szkoła działa. Program wychowawczy opisuje treści i działania skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców związane z realizacją jej misji wychowawczej oraz jej zadań w zakresie profilaktyki i opieki.

Szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczy szkoły tworzą spójną całość i muszą uwzględniać wszystkie wymagania opisane w podstawie programowej. Ich przygotowanie i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela. Za ich zgodność z podstawą programową odpowiada dyrektor szkoły.

Nauczyciele mogą przygotowywać, proponować i realizować programy obejmujące poszczególne przedmioty lub bloki dwóch lub więcej przedmiotów. W przypadku dwóch lub więcej przedmiotów, zadaniem nauczyciela jest realizacja wymagań oraz ocenianie uczniów ze wszystkich przedmiotów wchodzących w skład bloku.

Szkoła i poszczególni nauczyciele zobowiązani są także do podejmowania działań mających na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju ucznia stosownie do jego potrzeb i możliwości.

Egzamin przeprowadzany w klasie trzeciej gimnazjum oraz egzamin maturalny odwołują się wyłącznie do wymagań sformułowanych na koniec odpowiednio III lub IV etapu edukacyjnego oraz do wymagań dla etapów wcześniejszych.

W ocenianiu wewnątrzszkolnym wymagania mogą być rozszerzone zgodnie z realizowanym programem nauczania.

Przedmioty nauczania

Przedmioty nauczania dzielą się na podstawowe oraz uzupełniające. Przedmioty podstawowe budują zasadniczy zasób wiedzy każdego ucznia. Przedmioty uzupełniające poszerzają lub uzupełniają indywidualne zainteresowania uczniów.

Przedmiot, z wyjątkiem przedmiotu uzupełniającego, może być nauczany na IV etapie edukacyjnym w zakresie podstawowym lub w zakresie rozszerzonym:

- 1) tylko w zakresie podstawowym – przedmioty: *wiedza o kulturze, podstawy przedsiębiorczości, wychowanie fizyczne, przysposobienie obronne - edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie do życia w rodzinie, etyka, język obcy nowożytny na poziomach IV.0 i IV.1. oraz język regionalny – język kaszubski;*

⁴⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 roku w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

- 2) w zakresie podstawowym i w zakresie rozszerzonym. W przypadku przedmiotów: *język polski, język obcy nowożytny* na poziomie IV.2, *matematyka* oraz *język mniejszości narodowej lub etnicznej* uczeń może wybrać zakres podstawowy albo zakres rozszerzony – wymagania szczegółowe dla zakresu rozszerzonego obejmują także wszystkie wymagania szczegółowe dla zakresu podstawowego. Dla pozostałych przedmiotów, dla których określono obydwa zakresy kształcenia, nauczanie w zakresie rozszerzonym stanowi kontynuację nauczania danego przedmiotu w zakresie podstawowym;
- 3) tylko w zakresie rozszerzonym – przedmioty znacznie poszerzające treści innych, nauczanych wcześniej przedmiotów: *historia muzyki, historia sztuki, język łaciński i kultura antyczna, filozofia*.

Poniższa tabela zawiera listę przedmiotów nauczania na III i IV etapie edukacyjnym. Nazwy przedmiotów uzupełniających wyróżniono kursywą.

Przedmioty nauczania na III i IV etapie edukacyjnym

Nazwa przedmiotu	III etap edukacyjny	IV etap edukacyjny	
		zakres podstawowy	zakres rozszerzony
Język polski	■	■	■
Języki obce nowożytne	■	■	■
Wiedza o kulturze		■	
Muzyka	■		
Historia muzyki			■
Plastyka	■		
Historia sztuki			■
<i>Zajęcia artystyczne</i>	□	□	
Język łaćniński i kultura antyczna			■
Filozofia			■
Historia	■	■	■
Wiedza o społeczeństwie	■	■	■
<i>Historia i społeczeństwo</i>		□	
Podstawy przedsiębiorczości		■	
<i>Ekonomia w praktyce</i>		□	
Geografia	■	■	■
Biologia	■	■	■
Chemia	■	■	■
Fizyka	■	■	■
<i>Przyroda</i>		□	
Matematyka	■	■	■
Informatyka	■	■	■
<i>Zajęcia praktyczno-techniczne</i>	□		
Wychowanie fizyczne	■	■	
Przysposobienie obronne - edukacja dla bezpieczeństwa	■	■	
Wychowanie do życia w rodzinie ²⁾	■	■	
Etyka	■	■	
Język mniejszości narodowej lub etnicznej ³⁾	■	■	■
Język regionalny – język kaszubski ³⁾	■	■	

²⁾ Sposób nauczania przedmiotu *Wychowania do życia w rodzinie* określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka,

o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. Nr 67, poz. 756, z 2001 r. Nr 79, poz. 845 oraz z 2002 r. Nr 121, poz. 1037).

³⁾ Przedmiot *Język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny – język kaszubski* jest realizowany w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych oraz języka regionalnego – języka kaszubskiego, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1579).

Poniżej, kolejno dla każdego przedmiotu, przedstawione są wymagania ogólne i szczegółowe w zakresie danego przedmiotu na koniec każdego etapu edukacyjnego.

MUZYKA

III etap edukacyjny

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie informacji w nich zawartych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem pojęć i terminów muzycznych umożliwiającym samodzielną i zespołową aktywność wykonawczą, rozumienie prostych tekstów i prowadzenie rozmów o muzyce oraz samodzielne poszukiwanie informacji o muzyce.

II. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń tworzy wypowiedzi, świadomie wybiera ich formę i sposób realizacji, posługując się różnymi mediami (gra, śpiew, taniec, słowo mówione i pisane, nagranie, narzędzia internetowe).

III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Uczeń jest świadomym wykonawcą i odbiorcą muzyki oraz uczestnikiem kultury muzycznej. Interpretuje wykonywane utwory zgodnie z tekstem, charakterem i funkcją muzyki. Słucha muzyki, rozpoznaje i rozróżnia jej cechy, przedstawia i uzasadnia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru.

Treści nauczania i umiejętności – wymagania szczegółowe

1. Odbiór i wykorzystanie informacji. Uczeń:

- 1) odczytuje i stosuje w praktyce podstawowe sposoby zapisu muzyki, korzysta z programów komputerowych służących do nagrywania i przetwarzania dźwięku;
- 2) określa i rozróżnia podstawowe gatunki klasycznej muzyki wokalne, wokально-instrumentalnej i instrumentalnej, wybrane rodzaje muzyki jazzowej, rozrywkowej i etnicznej;
- 3) rozróżnia i klasyfikuje na podstawie źródeł dźwięku instrumenty muzyczne oraz rodzaje zespołów wykonawczych;
- 4) stosuje podstawowe terminy dotyczące chronologii epok w historii muzyki i wskazuje kompozytorów reprezentatywnych dla kolejnych epok;
- 5) charakteryzuje wybrane tańce różnych narodów;
- 6) zna instytucje kultury muzycznej (miejsca wykonywania różnych rodzajów muzyki);
- 7) wykorzystuje źródła informacji o muzyce (słowniki i encyklopedie muzyczne, Internet).

2. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

- 1) gra lub śpiewa (forma aktywności muzycznej dostosowana do możliwości i zainteresowań ucznia, realizowana przede wszystkim w zespole) ze słuchu (powtarza wzór lub powtarza i odtwarza z pamięci) oraz z nut piosenki młodzieżowe i turystyczne, pieśni historyczne, patriotyczne, ludowe oraz popularne melodie i tematy z literatury

- muzycznej, akompaniamenty do piosenek, kanony i proste melodie dwugłosowe; dba o higienę głosu;
- 2) tańczy – wykonuje podstawowe kroki i figury taneczne wybranych tańców;
 - 3) tworzy wokalne i instrumentalne wypowiedzi dźwiękowe o różnych funkcjach (np. akompaniament instrumentalny do piosenek, ilustracje muzyczne do treści literackich i plastycznych, własne melodie), improwizuje (np. melodie do podanego tekstu – samodzielnie lub pod kierunkiem nauczyciela, solowo lub w zespole);
 - 4) wypowiada się o muzyce – opisuje typowe cechy epok w dziejach muzyki i cechy słuchanych utworów, charakteryzuje estetykę utworu i jego wykonanie.
3. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:
- 1) świadomie odbiera muzykę – rozpoznaje cechy utworu muzycznego (rodzaje faktury muzycznej: jednogłosową i wielogłosową, wybrane formy muzyki wokalne i instrumentalnej);
 - 2) określa różnorodne funkcje muzyki użytkowej i artystycznej;
 - 3) rozpoznaje w utworach rytmy polskich tańców narodowych oraz popularnych tańców towarzyskich;
 - 4) rozpoznaje aparat wykonawczy muzyki wokalne, instrumentalnej i wokalnie-instrumentalnej (orkiestra, zespół kameralny, solista, chór, rodzaje głosów żeńskich i męskich oraz instrumenty orkiestrowe);
 - 5) ocenia i wartościuje muzykę oraz jej wykonanie, uzasadniając swoje poglądy, dostrzega wartość muzyki ludowej, wartościuje różne kierunki muzyki jazzowej i rozrywkowej – młodzieżowej;
 - 6) porządkuje chronologicznie epoki muzyczne, przyporządkowując im reprezentatywnych dla nich kompozytorów oraz utwory muzyczne wysłuchane i omówione na lekcjach;
 - 7) wybiera sposób wykonania utworu (ruchem, wokalnie lub na instrumencie) i jego interpretacji.

HISTORIA MUZYKI

IV etap edukacyjny – tylko zakres rozszerzony

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Uczeń posługuje się zasobem faktów, pojęć i terminów muzycznych umożliwiającym rozumienie muzyki całego obszaru historycznego, tekstów o muzyce oraz samodzielne poszukiwanie informacji o muzyce i jej dziejach.

II. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń tworzy wypowiedzi o muzyce, jej twórcach i dziejach, kulturze muzycznej, związkach muzyki z innymi dziedzinami sztuki, wydarzeniami historycznymi i społecznymi. Przedstawia wiedzę o dziejach muzyki formułując przejrzystą i logiczną wypowiedź pisemną. Prezentuje i uzasadnia swoje poglądy.

III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Uczeń stosuje posiadaną wiedzę do opisu i analizy dzieł muzycznych i tekstów o muzyce. Analizuje (słuchowo, wzrokowo lub słuchowo- wzrokowo) utwory muzyczne i określa ich cechy. Interpretuje wnioski i uzasadnia własne stanowisko.

Treści nauczania i umiejętności – wymagania szczegółowe

1. Odbiór i wykorzystanie informacji. Uczeń:

- 1) poprawnie posługuje się terminami i pojęciami muzycznymi określającymi:
 - a) elementy muzyki – rodzaje melodyki, rytmiki, harmoniki i współbrzmień (np. dysonans, konsonans, klaster), kolorystyki, artykulacji, agogiki, dynamiki i ich najczęściej spotykane włoskie określenia,
 - b) sposoby porządkowania materiału dźwiękowego – stroje dźwiękowe (np. równomiernie temperowany), skale i systemy tonalne (np. modalny, dur-moll, atonalny), rodzaje metroritmiki (np. swobodna, menzuralna, polimetryczna),
 - c) rodzaje faktury (np. monodyczna, polifoniczna, homofoniczna, sonorystyczna);
- 2) rozróżnia rodzaje notacji muzycznej (np. literowa, neumatyczna, modalna) i zapisu muzycznego (np. tabulatura, partytura, partytura graficzna) oraz wyjaśnia stosowane w partyturze skróty nazw instrumentów orkiestry;
- 3) określa i charakteryzuje:
 - a) elementy dzieła muzycznego (np. motyw, fraza, temat, ekspozycja, kadencja, koda, aria, recytatyw) oraz sposoby jego kształtowania (np. szeregowanie, ewolucyjność, okresowość),
 - b) techniki kompozytorskie charakterystyczne dla różnych stylów historycznych (organalna, cantus firmus, fauxbourdon, imitacyjna, przeimitowana, polichóralna, ostinatowa, basso continuo, koncertująca, wariacyjna, przetworzeniowa, dodekafoniczna, serialna, punktualistyczna, aleatoryczna, collage);
- 4) wskazuje funkcje muzyki (np. użytkowa, artystyczna, sakralna, obrzędowa, taneczna, rozrywkowa);
- 5) rozróżnia i charakteryzuje gatunki i formy muzyczne:
 - a) związane z muzyczną i literacką kulturą starożytnej Grecji – epika, liryka (oda, hymn, elegia), dramat (tragedia, komedia) oraz pojęcia – synkretyzm, nomos, etos,
 - b) wokalne i/lub wokально-instrumentalne – chorału (np. psalm, hymn, antyfona, responsorium, sekwencja), organum (paralelne, melizmatyczne), motetu, madygału, pieśni (średniowiecznej, renesansowej, romantycznej), mszy (np. requiem, missa solemnis, brevis, parodia, sine nomine), pasji, oratorium, kantaty, koncertu wokálnego, opery (np. seria, buffa, singspiel, dramat muzyczny, operetka),
 - c) instrumentalne – figuracyjne (np. preludium, fantazja, etiuda), wariacyjne (np. wariacje ornamentalne, ostinatowe, charakterystyczne), imitacyjne (np. kanon, fuga, ricercar), miniatury instrumentalnej, form tanecznych (tańce użytkowe i stylizowane), rodzaje sonaty, ronda, suity, symfonii, poematu symfonicznego, uwertury, koncertu;
- 6) rozróżnia i określa – podstawowe instrumenty występujące w kulturze antycznej Grecji, instrumentarium oraz charakterystyczne obsady wykonawcze typowe dla poszczególnych epok od średniowiecza do XXI w.;

7) charakteryzuje twórczość:

- a) wybranych kompozytorów polskich (Mikołaj z Radomia, Wacław z Szamotuł, Mikołaj Gomółka, Mikołaj Zieleński, Adam Jarzębski, Bartłomiej Pękiel, Grzegorz G. Gorczycki, F. Chopin, St. Moniuszko, H. Wieniawski, I. Paderewski, M. Karłowicz, K. Szymanowski, W. Lutosławski, K. Penderecki, H.M. Górecki),
- b) wybranych kompozytorów europejskich (G. de Machaut, F. Landini, J. Desprez (de Pres), O. di Lasso, G.P. Palestrina, C. Monteverdi, A. Corelli, A. Vivaldi, J.S. Bach, G.F. Händel, J.Ph. Rameau, J. Haydn, W.A. Mozart, L. van Beethoven, F. Schubert, N. Paganini, F. Mendelssohn-Bartholdy, R. Schumann, H. Berlioz, F. Liszt, J. Brahms, G. Verdi, R. Wagner, B. Smetana, A. Dvořák, M. Musorgski, P. Czajkowski, E. Grieg, J. Sibelius, A. Skriabin, R. Strauss, G. Mahler, C. Debussy, M. Ravel, I. Strawiński, B. Bartok, S. Prokofiew, O. Messiaen, J. Cage),
- c) innych kompozytorów, reprezentatywnych dla epoki, stylu, kierunku, szkoły lub ugrupowania artystycznego (np. J.B. Lully dla epoki baroku, F. Couperin dla stylu rokoko i klawesynistów francuskich, Ch.W. Gluck i K.M. Weber dla stylu operowego, A. Berg dla ekspresjonizmu, Perotinus dla szkoły paryskiej, M. Rimski-Korsakow dla „Potężnej Gromadki”), G.P. Palestriny, J.S. Bacha, J.F. Händla, J. Haydna, W.A. Mozarta, L. van Beethovena, F. Chopina, R. Wagnera, K. Szymanowskiego, I. Strawińskiego i omawia związku twórczości tych kompozytorów z ich biografią;

8) rozpoznaje i opisuje cechy stylu muzycznego:

- a) wszystkich epok historycznych od średniowiecza do XXI w. oraz
- b) szkół kompozytorskich (paryskiej, burgundzkiej, franko-flamandzkiej [niderlandzkiej], rzymskiej, renesansowej weneckiej, włoskich operowych w baroku, klawesynistów francuskich, mannheimskiej i starowiedeńskiej, szkół narodowych XIX w., szkół XX i XXI w. (wiedeńskiej, darmstadzkiej i kolońskiej) oraz głównych nurtów stylistycznych (ekspresjonizm, impresjonizm, folkloryzm, witalizm, neoklasycyzm, postmodernizm),
- c) twórczości wybranych kompozytorów wymienionych w pkt 8);

9) porządkuje chronologicznie:

- a) epoki i okresy – wskazuje ramy czasowe i fazy średniowiecza, renesansu, baroku, klasycyzmu, romantyzmu, stylów i kierunków w muzyce XX i XXI w.,
- b) szkoły kompozytorskie i ugrupowania artystyczne (np. Notre Dame, Camerata Florencka, Potężna Gromadka, Grupa Sześciu, Młoda Polska),
- c) postaci kompozytorów wymienionych w pkt 8), wybitnych wykonawców i teoretyków muzyki (np. Boecjusz, Guido z Arezzo, Philippe de Vitry, J. Tinctoris, H. Glareanus, G. Zarlino, A. Werckmeister, z polskich – Sebastian z Felsztyna),
- d) dzieła muzyczne twórców wskazanych w pkt 8),
- e) gatunki i formy muzyczne wymienione w pkt 6),
- f) techniki kompozytorskie wymienione w pkt 4) lit. b,
- g) instrumenty i obsady wykonawcze wymienione w pkt 7).

2. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

- 1) opisuje dzieje muzyki na podstawie znajomości:
 - a) dzieł muzycznych wskazanych w ust. 1 pkt 10) i charakterystycznych cech utworów o szczególnym znaczeniu w historii muzyki (od średniowiecza do XXI w.),
 - b) twórczości i biografii wybranych kompozytorów wskazanych w ust. 1 pkt 8),
 - c) problemów i procesów historycznych, takich jak związki słowa i muzyki w dziełach wokalnych i wokально-instrumentalnych, wykorzystanie folkloru w twórczości artystycznej, wzajemne oddziaływanie praktyk wykonawczych i technik kompozytorskich, treść w muzyce (ilustracyjność i programowość, retoryka, symbolika);
- 2) formułuje przejrzystą wypowiedź pisemną, określając genezę, przeobrażenia, powiązania, wpływy, podobieństwa i różnice wskazanych w ust. 1 pkt 3 – 8:
 - a) dzieł, form i gatunków muzycznych (np. msza, sonata, koncert, symfonia, pieśń) w różnych epokach i ośrodkach kulturowych,
 - b) technik kompozytorskich,
 - c) stylów historycznych różnych epok (od średniowiecza do XXI w.), stylu historycznego w różnych fazach danej epoki, stylów lokalnych w różnych epokach, stylów historycznych w muzyce polskiej w odniesieniu do odpowiednich stylów w muzyce europejskiej, indywidualnych stylów kompozytorskich (od renesansu do XX w.);
- 3) postrzega i określa związki kultury muzycznej z kulturą epoki i innymi dziedzinami sztuki (np. literaturą, malarstwem, filmem) oraz wydarzeniami historycznymi i zjawiskami społecznymi;
- 4) prezentuje własny pogląd na muzyczną twórczość i kulturę epok minionych, dokonuje syntezy i porównań, wskazuje dzieła, twórców i wykonawców o szczególnym znaczeniu dla danej epoki, stylu, ośrodka oraz uzasadnia swoje poglądy i popiera je właściwie dobranymi przykładami.

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:

- 1) stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej, wzrokowej lub słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznaje i wymienia:
 - a) podstawowe techniki kompozytorskie wymienione w ust. 1 pkt 4) lit. b,
 - b) cechy stylów muzycznych wymienionych w ust. 1 pkt 9), wskazując przynależność utworu do danego stylu (od średniowiecza do XXI w.) oraz rozpoznając i charakteryzując podstawowe cechy języka muzycznego (tonalność, melodykę, harmonikę, fakturę, sposoby kształtowania formy, obsadę wykonawczą, typ wyrazowości),
 - c) cechy gatunków i form muzycznych wskazanych w ust. 1 pkt 6); opisuje ich przeobrażenia i funkcje wskazane w ust. 1 pkt 5),
 - d) cechy i rodzaj zapisu muzycznego wskazanego w ust. 1 pkt 3) oraz przynależność do epoki;
- 2) analizuje teksty literackie, teoretyczne i historyczne o muzyce z określeniem problemu (przedmiotu) omawianego w tekście – odczytuje, wybiera i porządkuje informacje istotne dla problemu/przedmiotu i kontekstu historycznego.

Przedmiot uzupełniający: *ZAJĘCIA ARTYSTYCZNE*

III i IV etap edukacyjny

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.
- II. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.
- III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Poniżej przedstawiono opis przykładowych zajęć.

Zespół wokalny

Treści nauczania i umiejętności – wymagania szczegółowe

1. Odbiór i wykorzystanie informacji. Uczeń:
 - 1) aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły i środowiska;
 - 2) stosuje podstawowe zasady związane ze śpiewem zespołowym;
 - 3) współpracuje z zespołem według ustalonych reguł;
 - 4) zna rolę i zadania dyrygenta (lidera zespołu);
 - 5) zna i stosuje zasady zachowania estradowego.
2. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:
 - 1) stosuje różne rodzaje aktywności muzycznej;
 - 2) tworzy wokalne wypowiedzi dźwiękowe o różnych funkcjach;
 - 3) wykonuje improwizacje głosowe;
 - 4) współtworzy opracowania utworów na zespół wielogłosowy.
3. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:
 - 1) świadomie wybiera repertuar, dokonuje oceny jego trudności, wartości i atrakcyjności;
 - 2) rozpoznaje i określa elementy muzyki oraz budowę utworu muzycznego;
 - 3) interpretuje wykonywane utwory zgodnie z ich stylem i przeznaczeniem.

Zadania szkoły na III i IV etapie edukacyjnym. Uwagi o realizacji.

Muzyka

Nauczyciel w realizacji przedmiotu powinien dążyć do otwierania uczniów na świat muzyki, rozbudzać i wspierać ich muzyczne zainteresowania oraz wskazywać przyjemność, jaką daje czynne lub bierne obcowanie z muzyką.

Szkoła powinna stwarzać warunki do obcowania z „żywą” muzyką poprzez udział uczniów w koncertach i spektaklach muzycznych organizowanych w szkole i poza szkołą oraz do publicznej prezentacji umiejętności muzycznych uczniów.

Pożądane jest prowadzenie lekcji muzyki w pracowni wyposażonej w:

- 1) instrumenty muzyczne: perkusyjne, instrumenty klawiszowe (tradycyjne lub elektroniczne), instrumenty dęte, instrumenty strunowe;
- 2) sprzęt do odtwarzania, nagrywania i nagłośniania dźwięku, komputer z dostępem do Internetu i oprogramowaniem muzycznym;
- 3) bibliotekę muzyczną (nuty, śpiewniki, podręczniki) i fonotekę.

Nauczyciel powinien uwzględniać predyspozycje muzyczne uczniów i dostosować do nich wymagania edukacyjne. Ocena powinna uwzględniać przede wszystkim stosunek ucznia do przedmiotu oraz wysiłek wkładany w realizację wymagań; podstawowym kryterium oceniania nie mogą być zdolności muzyczne ucznia.

Historia muzyki

Podbudową dla przedmiotu *historia muzyki* jest przedmiot *wiedza o kulturze* realizowany w szkole ponadgimnazjalnej oraz przedmiot *muzyka* realizowany w gimnazjum.

Zagadnienia szczegółowe powinny być ilustrowane utworami muzycznymi reprezentatywnymi dla danego zagadnienia lub problemu. Wybór słuchanych, omawianych i analizowanych dzieł należy do nauczyciela.

Szkoła stara się zapewnić pracownię wyposażoną w:

- 1) sprzęt audio, wideo;
- 2) fonotekę i wideotekę (zbiory konieczne do realizacji przedmiotu);
- 3) podręczną bibliotekę (encyklopedie muzyczne, podręczniki, nuty);
- 4) komputer z dostępem do Internetu.

Szkoła pomaga w organizacji udziału uczniów w koncertach i spektaklach muzycznych.